

Tussentijdse evaluatie landbouwportaal Rijnland

2022 - 2023

18 juli 2023



**droge voeten
schoon water**



Hoogheemraadschap van
Rijnland

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. Het aantal coach- en subsidieaanvragen	5
2. Het aantal aangevraagde subsidies voor maatregelen	7
3. Financiën voor gesubsidieerde maatregelen	9
4. Effect op waterkwaliteit na getroffen maatregelen	10
5. Ervaringen met coaches	11
6. Financiën	12
Conclusies en vervolg	15

Inleiding

Het Landbouwportaal Rijnland is sinds januari 2022 dé plek waar agrarische ondernemers in het beheergebied van Rijnland terecht kunnen voor kennis, advies. Ze kunnen er ook subsidie aanvragen om de bodem- en waterkwaliteit te verbeteren. Een evaluatie in 2023 laat zien wat het Landbouwportaal in het eerste anderhalve jaar heeft opgeleverd. Het laat ook zien waar mogelijkheden liggen om het Landbouwportaal nog doeltreffender te maken.

Tussentijdse evaluatie

Het Landbouwportaal Rijnland, maakt onderdeel uit van Schoonwater 3 [Details document 20.074276 \(rijnland.net\)](#) en is op 18 januari 2022 officieel geopend en zal lopen tot eind 2026. Bij de start is afgesproken het Landbouwportaal na twee jaar te evalueren, in combinatie met een nieuwe kredietaanvraag.

De evaluatie richt zich op de periode 18 januari 2022 t/m 18 juli 2023 en kijkt naar het aantal en type deelnemers van het Landbouwportaal, het aantal subsidieaanvragen, de maatregelen(lijst) en de ervaringen van en met de coaches.

Voor de evaluatie is gebruikgemaakt van managementgegevens uit het Landbouwportaal, uitkomsten van een enquête onder coaches en deelnemende agrariërs, en interviews met deze doelgroepen.

Wat is het Landbouwportaal?

In 2021 besloot de Verenigde Vergadering een Landbouwportaal in te stellen naar voorbeeld van het Landbouwportaal van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier: een digitaal portaal voor alle agrariërs in Rijnland voor kennis, advies en subsidies over water en bodem. Het portaal is onderdeel van het uitvoeringsprogramma KRW3.

Doel van het Landbouwportaal is concreet te zorgen voor een betere water- en bodemkwaliteit en voor het bevorderen van het waterbewustzijn binnen de agrarische sector. De emissies vanuit deze sector bepalen namelijk voor een groot deel de voedselrijkdom en het aandeel gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater. Samenwerken met de agrarische sector voor bewustwording en het nemen van bovenwettelijke maatregelen is daarom een belangrijk instrument om de waterkwaliteitsdoelen te behalen.

Het Landbouwportaal wil de kennis en bewustwording over water- en bodemkwaliteit vergroten via bezoeken van coaches op het bedrijf. Die zijn kosteloos voor de ondernemers. Daarnaast stimuleert het Landbouwportaal dat ondernemers (wel- en niet-gesubsidieerde) maatregelen nemen om de water- en bodemkwaliteit te verbeteren.

Behaalde resultaten



1. Het aantal coach- en subsidieaanvragen

Belangrijk onderdeel van het Landbouwportaal zijn de aanvragen voor een coach. Elke agrariër uit het werkgebied van Rijnland kan kosteloos een coach aanvragen. Samen kijken ze op het bedrijf welke verbetermogelijkheden er zijn die passen bij de doelstelling van het Landbouwportaal, en naar de bedrijfsvoering. De coach geeft advies over mogelijke maatregelen, zowel niet-subsidiabele als subsidiabele. De agrariër kan alleen subsidie aanvragen voor die maatregelen die de coach heeft geadviseerd.

Gestelde doelen

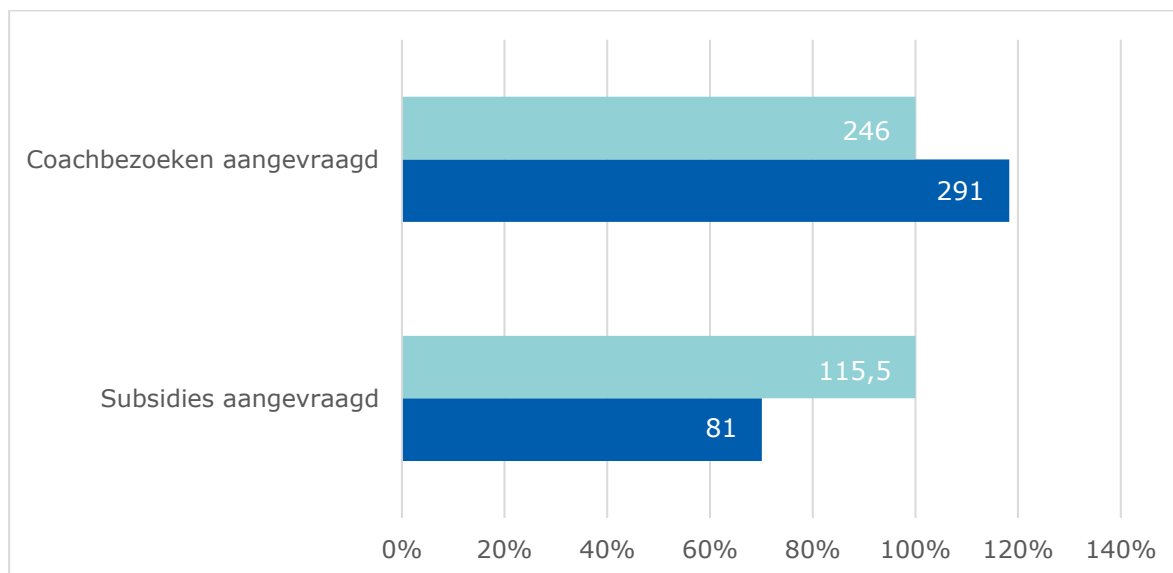
Bij de oprichting van het Landbouwportaal zijn de volgende doelen geformuleerd voor het aantal aanvragen eind 2026:

- 50% van de in totaal ca. 1642 agrariërs in het werkgebied van Hoogheemraadschap Rijnland heeft een coachbezoek aangevraagd via het Landbouwportaal en er heeft een coachbezoek plaatsgevonden.
- 30% van de 1280 agrariërs die in aanmerking kan komen voor subsidie, is na het advies van de coach overgegaan tot het aanvragen van subsidie voor de geadviseerde maatregel en is daadwerkelijk tot uitvoering van deze maatregel overgegaan.

Om te beoordelen of het Landbouwportaal midden 2023 op koers ligt, zijn beide doelen voor 2026 vertaald naar aantallen per jaar.

- 164 agrariërs hebben een coachbezoek aangevraagd,
- 77 van de agrariërs hebben een subsidie aangevraagd.

Resultaten aanvragen subsidies en coaches



Figuur 1. De behaalde resultaten in het eerste 1,5 jaar (donkerblauw) ten opzichte van gewenste doelstelling van de gewenste resultaten voor 1,5 jaar (lichtblauw).

Aantal coachbezoeken: doel gehaald

Tot en met 18 juli 2023, 1,5 jaar na de opening, hebben zich 291 agrariërs aangemeld voor een coachbezoek. Veel agrariërs geven aan dat zij een coachbezoek aanvragen vanwege de subsidie voor een te nemen maatregel, maar ook voor informatie en gericht advies. Bij de aanvraag van de coach begint dan ook de bewustwording en met het advies en tips kunnen verbeteringen worden aangebracht die een positief effect hebben op de waterkwaliteit.

Aantal subsidieaanvragen

Van de 291 agrariërs die een coach op bezoek kregen, hebben er al 81 subsidie aangevraagd om een maatregel te treffen, ondanks de roerige tijd waarin het Landbouwportaal van start is gegaan; de oorlog in de Oekraïne, de energiecrisis, het (stikstof)beleid, en het afgenomen vertrouwen in de overheid. Voor de gesubsidieerde maatregelen wordt een bijdrage van de agrariër gevraagd. Uit verschillende signalen uit het veld blijkt dat veel agrariërs onzeker zijn over de toekomst. Dat maakt hen terughoudend om in bodem- en waterkwaliteit te investeren, of ze stellen hierdoor andere prioriteiten.

Verdeling over de sectoren

Tabel 1. Coachaanvragen per sector én subsidieaanvragen, weergegeven tot 18-07-2023.

	Thema				Totaal
	Erf	Bodem	Gewas	P&O	
Aanmeldingen per sector					
Veehouderij	69	34	1	28	132
Akkerbouw	22	11	8	1	42
Veehouderij, akkerbouw	1	0	0	2	3
Veehouderij, boomteelt	0	0	0	1	1
Veehouderij, bollenteelt	0	0	1	0	1
Akkerbouw, boomteelt, vaste planten, snijheesters	1	0	0	0	1
Boomteelt, vaste planten, snijheesters	6	28	46	5	85
Bollenteelt	3	5	15	3	26
Totaal	102	78	71	40	291
Bezoeken					
Coachbezoeken	93	67	64	33	257
Subsidies					
Subsidie aangevraagd	38	12	21	10	81

N.B. Glastuinbouw kan gebruik maken van een coachbezoek, maar is minder van toepassing omdat er in de glastuinbouw al veel wettelijk is geregeld en het wettelijk gezien een gesloten systeem dient te zijn. Het aanvragen van gesubsidieerde maatregelen binnen het landbouwportaal is niet mogelijk.

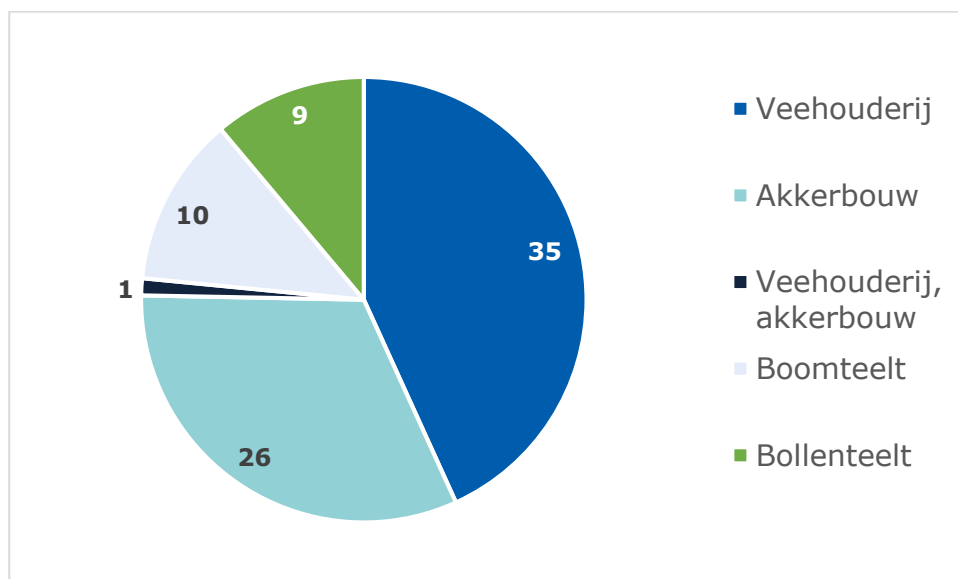
2. Het aantal aangevraagde subsidies voor maatregelen

Een coach bezoekt een ondernemer met in het achterhoofd de maatregelenlijst die verbonden is aan het Landbouwportaal (zie kader). Het advies van de coach moet ertoe leiden dat de juiste maatregel op de juiste plek wordt uitgevoerd. Dit zorgt voor een zo groot mogelijke effectiviteit van een maatregel.

De maatregelenlijst: op basis van expertise en ervaringen

De maatregelenlijst binnen het Landbouwportaal is afgeleid van de BOOT-lijst: de lijst met bovenwettelijke landbouwkundige maatregelen die boeren en tuinders kunnen nemen om de waterkwaliteit en -kwantiteit en de bodemkwaliteit te verbeteren. De BOOT-lijst is door een brede groep van experts samengesteld, zoals Wageningen University & Research, Aeres hogeschool, Deltares, het Louis Bolk Instituut, LTO, CLM, de waterschappen en diverse landbouwadviesorganisaties. De meeste maatregelen zijn gekoppeld aan een wetenschappelijke publicatie of aan onderzoekgegevens uit praktijkonderzoek. Die maken onder andere duidelijk hoe effectief een maatregel is.

Resultaten aangevraagde subsidies



Figuur 2. Het aantal subsidieaanvragen per sector.

- De veehouderij vroeg de meeste subsidies aan. Dit is ook de grootste sector binnen Rijnland en veel maatregelen uit de lijst passen goed bij deze sector.
- De akkerbouwsector, de kleinste groep agrariërs in het werkgebied van Rijnland, vroeg relatief veel gesubsidieerde maatregelen aan. Veel maatregelen zijn ook goed geschikt voor deze sector.
- Vanuit de boomteeltsector kwamen, veel aanvragen voor coachbezoeken. Voor deze sector zijn volgens de coaches met name de niet subsidiabele maatregelen het meest passend. Om te onderzoeken of coaches voldoende gebruik maken van de mogelijkheden van de maatregelenlijst gaan we met hen in gesprek. (zie algemeen en hoofdstuk conclusies)
- Vanuit de bollenteelt kwamen weinig coach- en subsidieaanvragen. Coaches geven aan dat de energieprijzen en de huidige politieke context hiermee te maken kunnen hebben. Ook kan van invloed zijn dat de samenwerking tussen de bollensector en Hoogheemraadschap Rijnland in het algemeen als moeizaam wordt ervaren.

Algemeen:

De coaches geven aan dat de maatregelenlijst, die bestaat uit subsidiabele en niet subsidiabele maatregelen, toereikend is voor de bedrijven. Uit onderzoek onder de coaches blijkt wel dat zij de maatregelenlijst vrij strikt toepassen. Dit kan van invloed zijn op het aantal subsidieaanvragen. De coaches zouden meer ruimte mogen nemen in het toepassen ervan, met steeds het doel van het Landbouwportaal voor ogen als de basis voor hun beoordeling. Door meer duiding te geven aan de maatregelenlijst middels voorlichting aan coaches tijdens coachbijeenkomsten kunnen coaches zich vrijer (gaan) voelen om gesubsidieerde maatregelen te adviseren. Dit kan leiden tot meer subsidieaanvragen.

3. Financiën voor gesubsidieerde maatregelen

Van elke euro die Rijnland investeert, investeert de agrariër ruim 3,5 keer zoveel.

In totaal is er in het eerste jaar voor € 400.981,- aan subsidie toegekend.

Agrariërs hebben zelf € 1.568.096,- geïnvesteerd in de maatregelen.

4. Effect op waterkwaliteit na getroffen maatregelen

Bij de opzet van het Landbouwportaal is besloten de effecten van de maatregelen op de waterkwaliteit te evalueren met de monitoringsdata van de waterkwaliteitsmeetnetten van Rijnland. Het agrarisch meetnet volgt de ontwikkelingen in de waterkwaliteit op locaties waar agrarische activiteiten de grootste invloed hebben.

Het effect van de maatregelen die agrariërs binnen het Landbouwportaal nemen op de waterkwaliteit, is niet significant te herleiden uit het agrarisch meetnet. Dit vereist gegevens over een langere tijd en meer meetpunten. Dit maakt het onevenredig duur. Ook geldt dat er meer factoren van invloed zijn op de waterkwaliteit, zoals het weer en andere emissiebronnen. Er zijn op de lange termijn wel conclusies te trekken uit ontwikkelingen die waarneembaar zijn in de waterkwaliteit, maar die gaan ook over de effecten van generiek beleid.

Wel draagt elke maatregel uit de maatregelenlijst van het Landbouwportaal bij aan het verminderen van emissies naar het water. Het is daarom belangrijk dat zoveel mogelijk bedrijven maatregelen nemen.

5. Ervaringen met coaches

De coaches zijn het gezicht van het Landbouwportaal, en verbinden het Landbouwportaal met de agrariërs. De coaches geven aan betrokken te zijn en zijn enthousiast over hun functie. Ze voelen zich ambassadeur van het Landbouwportaal.

Alle agrariërs die een coach op het bedrijf hebben ontvangen zijn (zeer) tevreden over dit bezoek (van de 59 respondenten zijn 51 zeer tevreden en 8 tevreden). Ze geven aan dat het coachbezoek hen van nieuwe inzichten en kennis heeft voorzien. Het overgrote deel (54) beveelt het Landbouwportaal ook aan bij collega's.

“Je komt veel te weten en krijgt goede tips.”

“De coach laat je goed naar je eigen bedrijf kijken en de maatregelen zijn stimulerend om de waterkwaliteit te verbeteren.”

Agrariërs geven aan dat ze graag meer inzicht willen hebben in de bodem- en waterkwaliteit op hun erf. Dat kan door water- en bodemonsters te nemen. Door dit te faciliteren, kunnen coaches nog meer maatgericht advies geven.

6. Financiën

Het Landbouwportaal heeft een beoogde tijdsduur van vijf jaar, de looptijd van de derde planperiode van de KRW. De Verenigde Vergadering heeft op 24 maart 2021 een eerste krediet verleend van 2,9 miljoen euro. Dit bedrag is bedoeld voor het opzetten van het Landbouwportaal en voor de eerste uitvoeringsperiode van circa de helft van de looptijd van het portaal. De totale kosten zijn geraamd op 5,5 miljoen euro. In de midterm review van 2021 is een taakstelling meegegeven van 1 miljoen euro besparingen.

In de hiernavolgende tabel 2 staat de raming van de kosten als onderbouwing bij de eerste kredietaanvraag. Deze inschatting is destijds gemaakt op basis van ervaringen bij Landbouwportaal Noord-Holland.

Tabel 2. Kosten bij scenario met 50% bedrijven coach en 30% bedrijven een maatregel.

Onderdeel	Kosten
Variabele kosten (voor 5 jaar)*	
Helpdesk	€ 240.000
Coaches	€ 670.000
Maatregelen	€ 2.170.000 - € 4.315.000
Vaste kosten (voor 5 jaar)	
Begeleiden en regelen coaches door agrarische partners (min.3, max. 5)	€ 750.000 - € 1.250.000
Onderhoud portaal	€ 75.000
Opzet portaal (eenmalig, budget in 2021)	€ 85.000
Communicatie door Rijnland	€ 30.000
Bijdrage landbouwportaal Noord-Holland	€ 125.000
Totaal 2021 + 2022-2027	€ 4.145.000 - € 6.790.000
Kredietaanvraag opzet portaal en subsidies 'ca. 1^e helft' van openstellingsperiode	€ 2.900.000

* afhankelijk van het werkelijk aantal coachbezoeken, vragen bij de helpdesk en subsidieaanvragen

https://corsa.rijnland.net/Corsa/web/stdw/viewobject.html?object_type=S&object_id=21.012614#t-VAR

Kosten

In de raming is uitgegaan van vaste en variabele kosten, op basis van deze raming is de eerste kredietaanvraag gebaseerd. De vaste kosten bestaan uit de organisatie, coördinatie van het Landbouwportaal en de coachbezoeken. De variabele kosten zijn afhankelijk van het aantal subsidieaanvragen.

Op advies van de accountant is de opdracht verleend op basis van vaste kosten. Dat maakt dat het daadwerkelijke overzicht van de uitgaven er anders uit ziet ten opzichte van de raming.

Tabel 3 geeft een overzicht van de uitgaven in 2021 en 2022 en een prognose voor 2023.

Tabel 3. Overzicht uitgaven

Onderdeel	Kosten	
	2021-2022	2023
Vaste kosten		
Begeleiden en regelen coaches	€ 459.448	€ 459.448
Implementatie kosten	€ 30.118	
Opzet portaal	€ 97.000	
Onderhoud portaal	€ 16.000	€ 16.000
Communicatie door Rijnland	€ 30.000	
Verleende subsidie op maatregelen*	€ 238.356	€ 420.000
Totaal	€ 870.922	€ 895.448

* Voor 2023 is een inschatting gemaakt van de uitgaven voor deze post.

Doordat Rijnland niet meer deelneemt aan Landbouwportaal Noord-Holland zijn hier geen kosten meer voor gemaakt.

De opdrachtverlening voor de organisatie van de coaches en ondersteuning van het Landbouwportaal loopt eind 2023 af. Dit is gedaan om ruimte in te bouwen om te evalueren en waar nodig aanpassingen door te voeren.

Het aflopen van de opdrachtverlening betekent dat er nieuwe verplichtingen aangegaan moeten worden om het Landbouwportaal voort te zetten, bij voorkeur voor de restende uitvoeringsperiode. Dit bedrag is groter dan het tot nu toe verleende krediet. Daarom wordt er een nieuw krediet aangevraagd voor de resterende periode. Hierbij wordt rekening gehouden met de taakstelling van 1 miljoen euro besparingen uit de midterm review. De verwachting is dat dit mogelijk is omdat het gemiddelde bedrag voor subsidieaanvragen lager uitvalt dan geraamd. Ook zijn er tot nu toe minder subsidieaanvragen gedaan dan begroot.

Conclusies en vervolg



Conclusies

Het Landbouwportaal ging van start in een roerige tijd, met de oorlog in Oekraïne, de energiecrisis, het stikstofbeleid en het afgenomen vertrouwen in de overheid. Veel agrariërs zijn onzeker over de toekomst en daarmee minder bereid om financieel te investeren. Het aantal aanvragen voor subsidiabele maatregelen (met eigen investering van de agrariërs) bleef achter bij de verwachtingen.

De beoogde gedragsverandering voor het verbeteren van de bodem- en waterkwaliteit start echter met bewustwording, openstaan voor adviezen en nemen van niet-subsidiabele maatregelen. Het Landbouwportaal heeft deze bewustwording bij agrariërs goed op gang gebracht. De 168 aanmeldingen (8 meer dan het beoogde doel) laten duidelijk zien dat agrariërs openstaan voor meer kennis en voor adviezen van coaches. Dat is ook goed terug te zien in de feedback van agrariërs op het coachbezoek: ze zijn daarover (zeer) tevreden.

Samenvatting resultaten

- Met 291 coach aanvragen is het doel voor het eerste 1,5 jaar ruim behaald.
- Ondanks de roerige tijd voor agrariërs, waarin het Landbouwportaal van start is gegaan, zijn er 81 subsidie aanvragen gedaan.
- Van elke euro die Rijnland investeert, investeert de agrariër ruim 3,5 keer zoveel in het treffen van maatregelen die de bodem-en waterkwaliteit ten goede komt.
- Coaches vormen belangrijke verbindingen tussen het Landbouwportaal en de agrariër. Agrariërs zijn positief over de coachbezoeken. Die brengen hen kennis, inzichten en tips om de water- en bodemkwaliteit te verbeteren.
- Er zijn verbeterpunten in het benutten van de maatregelenlijst (die meer naar de geest dan naar de letter te interpreteren) en het instrumentarium van de coach (zoals de mogelijkheid om bodemonsters te nemen). Deze worden meegenomen naar de komende uitvoeringsperiode; de verwachting is dat het aantal subsidieaanvragen dan kan stijgen.
- De maatregelenlijst wordt als effectief ervaren en is ook toereikend. De maatregelenlijst zelf heeft dan ook geen aanpassing nodig.
- Een groot deel van de aangevraagde, gesubsidieerde maatregelen is nog in uitvoering. Het effect van de maatregelen op de waterkwaliteit is (nog) niet significant, apart aan te tonen. Wel draagt elke maatregel bij aan de vermindering van emissies naar het water.

De opdrachtverlening voor zowel de organisatie als voor het Landbouwportaal loopt eind 2023 af. Dit is gedaan om ruimte in te bouwen om te evalueren en waar nodig aanpassingen door te voeren.

Het aflopen van de opdrachtverlening betekent dat er nieuwe verplichtingen aangegaan moeten worden om het Landbouwportaal voort te zetten, bij voorkeur voor de restende uitvoeringsperiode. **Er wordt daarom een nieuw krediet aangevraagd voor de resterende periode.**

Vervolg

Deze tussentijdse evaluatie geeft aanleiding om het Landbouwportaal voor de volgende uitvoeringsfase op een aantal punten aan te passen, om zo de effectiviteit nog te vergroten.

- De coaches krijgen meer ondersteuning bij het toepassen van de maatregelenlijst. Zo kunnen zij meer handelen vanuit het beoogde doel van de lijst, namelijk een betere bodem- en waterkwaliteit. De verwachting is dat dit zal leiden tot duidelijk meer subsidieaanvragen.
- Het instrumentarium (de gereedschapskoffer) van de coach wordt uitgebreid met bodem analyses (meting op perceel niveau) en kokers met natuurlijke vijanden voor biologische bestrijding



Hoogheemraadschap van

Rijnland

**droge voeten
schoon water**

Volg ons op social media

